

Budai FehérFekete

A MAGYAR ÖRÖKSÉGDÍJAL KITŰNTETETT
CISZTERCI DIÁKSZÖVETSÉG BUDAI OSZTÁLYÁNAK TÁJÉKOZTATÓJA
2013. SZEPTEMBER VENISANCTE XX. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

Brückner Ákos Előd O.Cist:

A Hit Évének áldásai

1. Fel kell tennünk a kérdést, hogy az olyan tematikus évek, napok, mint a Hit Éve, Nemzeti Összefogás Napja, Madarak és Fák Napja, Jubileumi Szent Év, csupán csak frázispuffogatás, társadalmi szervezési igyekezet, kampányolás vagy olyan felkínálás, amely nyomán egyesek, közösségek akár a társadalom kisebb-nagyobb rétegei, felfigyelnek egy értékre, egy ajándékra, emberi mivoltunk egy tényezőjére és akkor az ilyen kiemelt időszakok kegyelmet, áldást hordozhatnak. Igazán kívánatos, hogy ne maradjon csupán jelszó a hit éve, hogy ne repüljön el dologtalanul, gyümölcstelenül a most már csak negyedévnyi időszak és, hogy ne lelkiismeret furdalást, veszteség élményt fokozzon, mert hát eljártszottuk az alkalmat.

Ha játszunk a képekkel, amelyek a valóságot néha igen foghatóan, magával ragadóan tudják kifejezni, akkor észrevehetjük, hogy míg a II. Vatikáni Zsinatot az ablaknyitás jellegezte meg (a 16 zsinati okmány első magyar kiadásának a kinyíló vatikáni ablak volt a címképe) addig, a Hit Évének XVI. Benedek pápa a Porta Fidei: a Hit Kapuja megnevezést adta. És valóban több felé látható, iskolai szertárakban, szerzetesi otthonokban olyan összetákolt kapu, amit jelképesen használtak föl ennek a Hit Évének a folyamán. Magam is szinte megrendülten léptem át Nagymaroson néhány paptársammal és fiatalokkal együtt azt a kaput, ami az őszi találkozó idején az oltár körüli térségben hívogatott egy hívő kapu-átlépésre.

Ha az ablak és ajtó nyitás a megnyílásnak, a nyitottságnak a képi megfelelője, akkor gondoljunk arra, hogy 1870 után a pápa, Boldog IX. Piusz pápa a Vatikán foglyának deklarálta magát, XII. Piusz, vagy nálunk Boldog Apor Vilmos, Róma, ill. Győr bombázása után nyomban fölkeresték a tragikus helyszínt, Boldog XXIII. János pápa Lorettóba zárándokolt a zsinat megnyitásához Szentlelkes áldást kérve, VI. Pál, Péter után elsőnek kereste fel a Szentföldet, Boldog II. János Pál pápa végigzárándokolta a világunkat, és Ferenc pápa minden reggel elmondja a szentmisében, hogy bátorság! lépünk ki önző önmagunkból, az

Egyház merje adni, fölkinálni magát, kegyelemforrásait a környező ínséges világnak.

Tanulgatjuk, hogy nemcsak a papoknak, de a híveknek is milyen jelentős szerepük van a hitünk felkínálásában, a hitünk nyilvános megélésében kereszteltségük és bérmáltságuk erejében. Hazánkban messze sugárzó példa volt a közelmúltban az árvíz elleni összefogás.

2. Napjainkban fontos, hogy tisztázzuk azt, miről szólunk. Kétségtelenül van egy természetes hit is, amikor bízunk abban, hogy valóban azt az orvosságot kapjuk, amelyet fölírtak, hogy az eladó nem csap be, hogy a középiskolás diáknak valóban a tudományt tanítja a tanára, hiszen sokkal többet kell bizalommal, hittel elfogadnia, mint a tanár segítségével kísérleteznie.

Józannak kell lennünk, mert az ember vallási érzékenységgel, bízni akarásával számos szekta, számos ideológia cselesen és csúnyán visszaél. Ne felejtjük el, hogy valóban fontos volt a korabeli hamis istenképek leleplezésére az I. Vatikáni Zsinat Dei Filius konstitúciója, amely a hit lényegét úgy fogalmazta meg, hogy Isten kegyelmével igaznak tartjuk azt, amit Ő kinyilatkoztatott, mégpedig a kinyilatkozó Isten-tekintély alapján, aki nem csal és nem csalatkozik. Ugyanakkor ma elengedhetetlenül össze kell kapcsolnunk az Isten-tekintély alapján történt hittartalom elfogadását a hit cselekvő gyakorlatával. (Vö.: Jak. 3.) Akár a remény fáklyája is lehet, hogy az evangélikusokkal 1999. október 31-én Augsburgban éppen ebben a kényesen kisarkított, egymás közt először váltót állító kettős-egy tényben végre közös megfogalmazásban tudtunk megegyezni. Nemcsak a hit kell, hanem a hitből fakadó jó tettek is. A hit tehát kihívás, kaland, személyes bizalom a Szentlélek erejében, Krisztus elfogadásában az Atya dicsőségére, egzisztenciális tett, odaadás, önátadás. Igen szép a következő hármasság fokozás: Jézus Krisztus hiszlek Téged, hiszek Neked, hiszek Benned. Világos tehát, hogy az így felfogott hit nem magánügy, nem magánbirtok, nem megbiztosítás, nem lelakatolt kincs, hanem kihívás, megosztandó ajándék.

3. A Hit Évében két erős hangsúlyra kell figyelni: hogy hívő magatartásunk hiteles kell legyen, semmiképpen sem megjátszott, eről-

tetett, magamutogató, külön magatartás, hanem életünk minden met-szetéből, minden gesztusából sugárzó, magától értetődő, Krisztusban érhető, vonzó élet. Erre a hitelre az szokott eljutni napjainkban, aki a felületesen átvett hittartalmakhoz, hitgyakorlatokhoz képest megrázóan éli át Krisztus felénk hajlását, az Egyház családi voltát. Erre ad remek alkalmat számos ún. hétvége (Házasság Hétvége, MÉCS Antióchia stb.), lelki gyakorlat, lelkeségi közösség karizmájával való találkozás. A Hit Évének másik hangsúlyos vonása, hogy a hitünket, Istenben való megbizonyosodásunkat, bizalmunkat tovább kell adni, másokkal meg kell osztani. Papok között közmondás, hogy csak az tud az Egyházközösségben közösséget alakítani, aki maga is közösségben, papokkal és hívekkel való közösségben él.

4. Korunk nagy felfedezése, hogy nem mindegy annak a módja, hogy hogyan szólunk a hitünkről, hogyan kínáljuk fel a Krisztussal való hívő barátságunkat másoknak is.

- A mások megszólításának, a hitünk átsugárzásának kétségtelen fontos vonása az empatikus magatartás. Ez annyit jelent, hogy beleérem, beleélem magam a másik helyzetébe és öfelőle indulok el annak megcsillantásában, amit föl szeretnék kínálni neki. Napjainkban megfigyelhető milyen nagy vonzóerőt jelent, ha egyik-másik paptársunk az ide vonatkozó lélektani igazságokat tudja föl kínálni a teológia hátterével. Legtöbben tudjuk milyen jó meglátás, hogy a szeretetnek a házasságban, a családban, baráti körben öt nyelve lehet (szánj a másokra lényeges időt, ismerd el jó lépéseit, légy hozzá figyelmes, segíts neki amiben kell, fogj vele kezét, öleld meg) és nem is mindenki ugyanazt a nyelvet beszéli.
- Magával sodró ereje lehet az önkéntességnek, a nem érdekszerű emberséges, nagylelkű cselekvésnek (vö.: XVI. Benedek pápa: *Caritas in Veritate*, 72 óra kompromisszum nélkül stb.)
- Anélkül, hogy példákat sorolnánk sokat számíthat a hívő magatartás frappáns megfogalmazása, felkínálása (egy lelki gyakorlatos ház szellemes Házirendje, csoportbeszélgetések végzésének

pontokba szedése, ötlet arra, hogyan takarékoskodjunk, hogyan ne pazaroljuk az ételt, az energiaforrásokat stb.)

5. Amit befejezésül felsorolhatnánk, azt inkább egy láthatatlan pályázat formájában ajánlanám föl. Ezen sorok olvasója hol tapasztalta meg az Istenbe vetett hit erejét, örömét, vonzását a 2012. októbere óta eltelt időben?

Mit csodáltam meg szentjeink, nagyjaink, nemesen gondolkodó közéleti személyek vagy éppen a kicsinyek, elesettek, hajléktalanok, fogyatékosok hétköznapi hitvallásaiban?

Hol ragadtott magával az Úr Szent lelke arra, hogy magam is megnyíljak mások felé, az Istenben vetett hitemből fakadó szeretetben, hol tudtam a lépcsőházban, a vasúti fulkében, az utcasarkon, a munkahelyen, a rokonságban valakit meghallgatni, hitkérdésére válaszolni hitem ajándékát vele megosztani? Mikor jutott eszembe, hogy az Úrnak megköszönjem, olyan korban élhetek, amelyet a Hit Éve, a Rio de Janeiro-i Ifjúsági Találkozó, a HungaRio, számtalan nyári táborozás, Nagy Tábor, zarándoklás fémjelez.

A közelmúlt Városmissziója egy szentimrevárosi tényével szeretném végtelenre nyitni ezt a pár sort. Egy testvérünknek adatott az az ötlet, hogy a Körtéren szellemes patikát nyisson, számtalan gyógyszeres dobozt fölkinálva, amelyben nem pirulák, hanem bibliai gyógy-szavak és keresztény gyógyötletek rejlettek. Ezek úgy fogytak, hogy a kezdeményező család, csapat, nem győzte esténként újra gyártani a következő napra való készletet.

„Uram, tudom, hogy a hit csak a kapcsolat elején látszik magánügynek. Szeretném meghallani kezdeményező szavadat és igent mondani rá. Meghívásod nem zárhat be önző magányomba, hanem kinyit a valóságra, az élet teljességére. Hitem által kezet nyújtok a másik ember felé. Tudom, hogy hitem bekapcsol Isten népének nagyobb közösségébe. Erősítsd legszemélyesebb ügyemet, hogy életet alakító közügy legyen. Élni, hinni, szeretni csak közösen lehet.”

(Boldog II. János Pál pápa)

Dr. Visontai József:

Orbán Viktor adta át a felújított zirci ciszterci apátság épületét valamint az új látogatóközpontot.

Annyi év hányattatása után uniós forrás igénybevételével megújult a zirci ciszterci apátság épülete, amelynek földszinti részében egy látogatóközpont is létesült. 2013. május 15-én jeles ünnepség keretében sor került az avatásra. Az avató ünnepséget Magyarország miniszterelnökének, *Orbán Viktor*nak *jelenléte* tette igazán kiemelkedővé. Az apátság előterében felállított alkalmi színpad és az előtte kialakított széksorok adták a keretét az ünnepi műsornak, amely megelőzte a szalagátvágást és vendégek beengedését az épületbe. Az apátsági templomot már több évvel ezelőtt kívül-belül restaurálták, mostanra apátság épületegyüttesének külső homlokzati és részben belső felújítása készült el.

Az ünnepségen a fent említett miniszterelnökön kívül megjelent *Ottó Péter*, Zirc város polgármestere, *Rétvári Bence* államtitkár, a ciszterci gimnáziumok igazgatói, akiket *Dékány Sixtus* Főapát fogadott. Természetesen ott voltak szép számban a ciszterci szerzetesek, Zirc város polgárai és számos vendég.

Az átadó ünnepség kezdetekor *Kubik Anna* színművész mondta el *Reményik Sándor* *Kegyelem* című versét, majd *Dékány Sixtus* apát köszöntötte az egybegyűlteket. Az apát történelmi visszaemlékezésében elmondta, hogy III. Béla királyunk azért hívta be a cisztercieket Magyarországra, mert élő, előremutató jelekre volt szükség, a szerzetesnek pedig létével kell feltűnő jellé válnia, nem sodródhat a tömeggel. A szerzetes fő erényei a függetlenség, az éberség és a hűség. Az elődök jel-lelkülete nyilvánul meg most a monostor felújításakor is az apát szerint, aki azt ígérte a miniszterelnöknek, hogy életükkel és munkájukkal a jövőben is a magyar nemzetet és az egyházat szolgálják.

Ottó Péter zirci polgármester elárulta: az ünnepségre készülve sokat gondolt a közelmúlt munkálataira és a régmúlt szenvedéseire. A rend túlélte a történelem minden próbatételét, a török félhold és a vörös csillag véres üldöztetését is. Történelmi időket élünk – mondta a polgármester –, soha ilyen mértékű felújításra nem volt példa az épület törté-

netében. Az apátság második fénykorát éli. A megújulás nem csak látványban, hanem tartalomban is fontos. Nyitni kell a külvilág felé, használni kell a modern technika adta lehetőségeket, ezt a célt szolgálja az új látogatóközpont is.

Sixtus Apátúr köszöntője

A polgármester átadott egy példányt a Zirc anno című képes kiadványból a miniszterelnöknek, majd a Rapszódia énekkar adott elő egy Máriát méltató kórusművet.

Ezután Orbán Viktor kormányfő emelkedett szólásra. Ünnepi beszédében hangsúlyozta, hogy a ciszterci rend mindig megtalálta azokat a

Kubik Anna szaval

Ottó Péter beszél

helyeket, ahol lámpást kell gyűjtani. Kiemelte, hogy a Rend iskoláiból olyan kimagasló szellemek kerültek ki, mint Vörösmarty Mihály vagy Klebelsberg Kunó. A kommunisták betiltották a rend működését, de 2010-től jelentős fordulat következett be az egyházak és a kormány kapcsolatában, az ország vezetése előteremtette a felújításhoz szükséges 700 millió forintot. Orbán Viktor bejelentette: a kormány ma úgy döntött, visszaadja az arborétumot az apátságnak. A miniszterelnök emlékeztette hallgatóságát: utoljára hét éve járt Zircen, azóta pedig nagyot fordult a világ. Orbán megköszönte a sok biztatást, vállveregetést és imát, de legfőképpen a 2010-es választáson megszavazott bizalmat. Három év alatt a kormány elérte, hogy Magyarország ma ismét tiszteletre méltó ország – fogalmazott a kormányfő.

(Orbán Viktor beszédét teljes terjedelemben külön cikkben közöljük)

A kormányfő beszéde után Orbán Viktor átadta a ciszterci apátság új látogatóközpontját, majd Dékány Sixtus áldotta meg az új intézményt. Az ünnepség résztvevőit ezután megtekinthették az létesítményt, ahol a Rend a zirci apátság történetét, relikviáit és gyűjteményeit tartalmazó táblákon számos, eddig ismeretlen dokumentum és tárgy várja ettől kezdve a látogatókat. Az ünnepség az apátság egyik belső udvarában agapéval ért véget.

Szalag átvágás

Orbán Viktor beszéde Zircen

A zirci apátság látogatóközpontját adjuk át. Ünnepléses alkalom, ünnepi gondolatokat kíván. A leghíresebb ciszterci apát, az újraalapító gondolatát választottam: Szent Bernát arra tanít bennünket – idézem őt – csak lángolni kevés, csak világítani hiú dolog, lángolni és világítani: ez a tökéletesség.

Mit jelent ez a gondolat ma Magyarországon és tágabb hazánkban. Én úgy fordítom a magam nyelvére, hogy bár saját magunkban kell gondoznunk a világosság forrását, de ennek csak akkor van értelme, ha mások is látják ezt a tüzet. Ismeretes, hogy lámpást sem azért gyűjtanak, hogy a véka alá rejtse. Alkotmányt és törvényeket sem azért alkotunk, mert ez a szokás, hanem azért, hogy világosságot, jelző fényt gyűjtsünk a magyarok, vagyis egymás számára. Meghatározzuk, mit gondolunk jónak, mit rossznak, kialakítjuk a szabályokat, amelyekkel békében, szabadon és boldogan élhetünk együtt. Úgy ahogy mi elgondoljuk magunknak magyarként, magyar módra. Ha azonban valahol lámpást gyűjtanak, akkor a hirtelen támadt fény zavarhatja a homályban járók szemét. Európában pedig minden, ami érték és igazság volt, mára homályos emlékképpé vált. Ma Európában csak olyanról tudunk beszélni, hogy mit nem szabad tenni, ahelyett, hogy azt mondanánk: mit is kell tennünk ahhoz, hogy kihúzzuk a kátyúból az uniós szekerét. Mi magyarok látjuk, saját bőrünkön érezzük, az egykor méltányos és nagyvonalú Európa ma gyakran igazságtalan és néha bizony visszaél a hatalmával. Azt látjuk,

hogy azokkal szemben elnéző, azokkal a nemzetekkel szemben, akik csendben meghúzódnak a homályban. Magyarországnak azonban nem szabad elfordulnia a saját hagyományaitól, mert mi csak a magunk útján, magyar és keresztény kultúránk ékeire építkezve lehetünk erős ország és sikeres nemzet. A saját megkezdett utunkon érdemes tovább mennünk, a saját felismert igazságainkat kell alkalmazni a saját életünkre.

Ha megakarjuk fogadni Szent Bernát életvezetési tanácsát, ha lán-golni és világítani akarunk, akkor vállalnunk kell a saját úton járó nehézségeket, az érdekeink képviselőjével járó vitákat, és soha sem szabad meghátrálnunk.

A ciszterci rend története arról tanúskodik, hogy tagjai mindig meg tudják találni azokat a területeket, ahol lámpást kell gyűjtani. Amikor az árpád házi magyar királyok ciszterci apátságokat hoztak létre, mint tudjuk, az ország számos pontján, akkor nem csak az a cél vezette őket, hogy keresztény uralkodóként eleget tegyenek kötelességüknek. Pontosán tudták, hogy a rend birtokain olyan magas színvonalú mezőgazdasági művelés zajlik majd, ami példaértékűvé válhat a magyarok számára. Amikor 1773-ban feloszlatták a jezsuita rendet, a ciszterciek vették át tőlük a gimnáziumi oktatást. Olyan kimagasló szellemek kerültek ki a ciszterci iskolákból, mint Vörösmarty Mihály, Semmelweis Ignác, vagy éppen Klebersberg Kunó. 1945-ben a zirci ciszterci apátságtól kárpótlás nélkül elvették a birtokait, majd pedig 1948-ban a kommunisták államosították a rend gimnáziumait, végül a kommunista diktatúra még a rend működését is megtiltotta. Endrédy Vendel apátot megkínózták és elítélték. A rendtagok közül többen kerültek hosszabb-rövidebb ideig internáló táborba vagy börtönbe, mert ragaszkodtak fogadalmukhoz és a fiatalokat nem a marxista ideológia, hanem a kereszténység szellemében akarták nevelni.

A kommunizmus elvehette és el is vette a rendtől a birtokait, az iskoláit, az épületeit, de nem győzhette és nem is győzte meg a rend tagjait arról, hogy lemondjanak fogadalmukról. Köszönet érte!

A rendszerváltást követően közösen vágunk bele az ország megújításába. Megújulni viszont csak az a fa képes, amely gyökereivel mélyen kapaszkodik a földbe. Az a fa, amelynek elvágják a gyökereit menthetetlenül kiszárad. Csak az képes megújulni, aki nem tagadja meg öseit és nem tagadja meg a hagyományait. Mert nem tudunk válaszolni a hová tartunk igen nehéz kérdésére, ha nem tudjuk, hogy honnan jövünk, kik is vagyunk. Így van ez Európában is. Ha Európa hűtlen lesz saját keresztény gyökereihez, ha elfordul hagyományaitól, akkor nem lesz ereje a válság utáni megújuláshoz, mert mint az Unió egyik alapítója mondta: Európa vagy keresztény lesz, vagy nem lesz.

A Zirci Ciszterci apátság renoválási és fejlesztési munkálatai az 1990-es években kezdődtek el, először a kis kvadrum lakhatóvá tételével, majd kőről kőre folytatódott tovább: előbb az apátsági bazilika belső rekonstrukciójával, majd egy idős otthon kialakításával.

Mint önök is tudják, 2010-től az állam és az egyház életében és viszonyukban jelentős fordulat következett be.. A kormány örömmel állt a zirci Apátság felújításának az ügye mellé. A beruházáshoz szükséges több mint 700 millió forintot előteremtettük. A felújítás keretében nem csak a zirci apátság épületei újultak meg, hanem a híres díszkert is, valamint létre jött egy minden elvárásnak megfelelő látogató központ. – A kormány a mai ülésén úgy döntött, hogy az arborétumot visszaadja az apátságnak, oda ahova tartozik: az apátság tulajdonába.

Magyarország tudja, mi mindent köszönhet a cisztercieknek. A ciszterciek tanító és nevelő munkája az egész országban megbecsülést és elismerést szerzett. Mi sem bizonyítja ezt jobban, hogy a ciszterci diákok is tiszteletreméltó eredményeket érnek el a különféle tanulmányi és művészeti versenyeken, és sporteseményeken.

Azt kérem végezetül önöktől, hogy hűen jelszavukhoz: Lángolj és világíts! – vállalják küldetésüket és tanítsanak, adjanak sok-sok kiművelt és komoly tartással rendelkező emberfőt hazánknak, Magyarországnak.

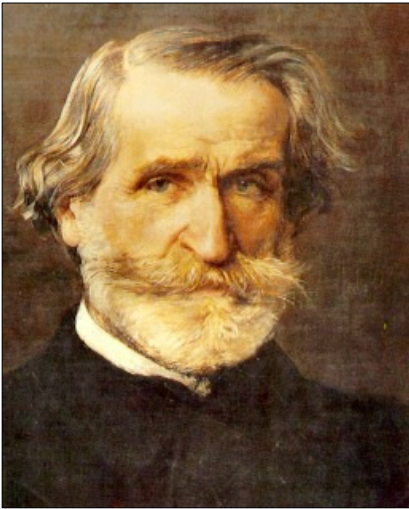
2013. Verdi és Wagner éve.
Ez alkalomból közöljük a következő megemlékezést

Dr. Visontai József:

2013: Giuseppe Verdi és Richard Wagner éve

Az ENSZ az utóbbi években minden naptári évet valamilyen személy, esemény, állat vagy eszme évének hirdet meg, amely meghatározza az egyes tagországok azévi programját. 2013 egyebek mellett Giuseppe Verdi és Richard Wagner éve.

Mindkét zeneóriás 1813-ban született, így idén ünnepelhetjük 200

éves jubileumukat. Wagner 1813. május 22-én Lipcsében, míg Verdi ugyanaz év október 10-én, a lombardiai Le Roncole falucskában látta meg a napvilágot. Két kortárs művész sok hasonlósággal, de talán még több különbözőséggel. Mindketten gazdag kulturális örökséggel megáldott ország fiai, akiknek művészi kiteljesedését a szülőföld zenei hagyományai és atmoszférája határozta meg. Verdi a napfényes Itália

érzelmeiben gazdag könnyedségének, Wagner a germán világ komorabb erőteljességének örököse. Verdi a jovialis, mosolygós szemű öregúr, Wagner a szigorú, céltudatos férfi. Verdi a nyitottság, dallamosság légkörében élt, Wagner a szigorú rendezettség levegőjét szívta magába gyerekkorától kezdve. Verdit katolikus hitre keresztelték, Wagnert evangélikusnak. Verdi egész életében mélyen hívő ember volt, Wagner a germán mitológia és az ókeresztény hitvilág szövevényeiben veszett el. Zenéjük is ezt tükrözi. Az olasz Verdi és a német Wagner, mint tűz és víz. Zenéjük mindkettőjükénél ezt a lélekformáló helyi atmoszférát tükrözi, és ezért nem tűrik egymást, nem is összehasonlíthatók.

Életükben soha nem találkoztak, úgy ahogy elődeik, a két német kortárs óriás, Johann Sebastian Bach és Georg Friedrich Händel sem. Bár tudtak egymásról – hogyan is ne tudna egymásról korának két kimagasló művésze –, eleinte egyik sem akart tudomást venni a másikról. Egyikük Itáliában, másikuk Németországban járta a maga útját.

Verdinek már kis gyermek korában a zene volt a mindene. Legfőbb szórakozása az apja kocsmájába betévedő vándormuzikusok és a templomból kiszűrődő orgonaszó hallgatása volt. A szájhagyomány szerint, amikor egy alkalommal a Szent Mihály arkangyal-templomban ministrált, annyira belefeledkezett az éneklésbe, hogy a feldühödött pap felpofozta. „*Verje meg az Isten!*” – kiáltott a papra az ifjú Verdi, akinek az átká a későbbiekben beteljesedett, hiszen évekkel később villám csapott a templomba, és halálra sújtotta a papot és a gyülekezet néhány tagját. Zenei hajlamait a helyi templom orgonistája fedezte fel, és 11 éves korában már orgonista volt szülőfalujában. Tanulmányaiiban gyorsan haladt előre és néhány sikertelen próbálkozás után első jelentős operáját, az azóta is rendkívül népszerű *Nabucco*-t, 29 éves korában mutatták be a Milánói Scala-ban.

Ezzel szemben Wagnert még középiskolás éveitől sem érdekelte különösebben a zene. Művészi hajlama azonban már korábban megmutatkozott, eleinte inkább irodalommal, színházzal és festéssel próbálkozott. Csak 18 éves kora után kezdte el igazán zenei tanulmányait, ettől kezdve azonban rohamosan fejlődött. Így – ugyancsak korai sikertelen próbálkozás után – első jelentős operáját, a *Rienzi*-t már 24 éves korában bemutatták Drezdában.

Mindkét zeneszerző forradalmár volt, nemcsak a zenében, hanem a politikai életben is. Verdi lelkes támogatója volt az olasz függetlenség és egység megteremtését célzó hazafias mozgalomnak, a *risorgimento*-nak, amelynek élén Victor Emmanuel későbbi király állt. Zenéjével is ezt az eszmét szolgálta (*Legnano csata*). Minthogy Verdi a nép szemében azonos volt Itália szabadságának ügyével, megszületett a híres *viva V.E.R.D.I.!* felkiáltás, amely a *risorgimento* egyik fő jelszava lett. A legendák szerint Nápolyban kapta meg rejtett jelentését: *viva Vittorio Emanuele Re d'Italia*, azaz *Éljen Viktor Emánuel, Olaszország királya*. Verdire esett a választás, hogy Busseto lakosságát képviselje a torinói parlamentben.

Wagner forradalmisága először színházi működése terén mutatkozott meg. A színházban a reakciós társadalom tükrét látta, és a társadalom megváltoztatásától remélte művészi céljai megvalósítását. Azonban minél határozottabb elutasításban részesültek színházi reformtervei, annál jobban belekeveredett a politikai felforgató mozgalmakba. Megismerte a híres orosz anarchistát, *Mihail Bakunyint*. Hamarosan már névtelen cikkekben magasztalta a forradalmat, az anarchiát, miközben a monarchia fenntartása mellett érvelt. Részt vett az 1848-as forradalmi megmozdulásban, emiatt menekülnie kellett német földről. Svájcban telepedett le.

Magánéletük annyiban hasonló, hogy mind Verdi, mind Wagner hányatott életet élt. Verdi korán, mindössze 25 évesen elveszítette hön szeretett feleségét és közvetlenül utána két kis gyermekét. Ez a tragédia végigkísérte egész alkotói munkásságát: operáiban hangsúlyosan jelenik meg a családi tragédia. Igazából csak hosszú élete végén tisztul le lelki állapota; utolsó operájában, a *Falstaffban*, amely az egyetlen vígoperája, bölcs mosollyal szemléli az emberi élet furcsaságait. Wagner életének nem voltak olyan tragikus eseményei, mint Verdinek, azonban magánélete eléggé hányatott volt. Ezt részben forradalmi nézetei miatti száműzetésének, részben nyughatatlan és állhatatlan természetének köszönheti. Szerelmi kalandjai megrontották első házasságát és Liszt Ferenc lányával, Cosimával kötött frigye csak rövid ideig tartott.

Mindkét zeneszerző az operairodalmat gazdagította igazán. Bár voltak egyéb jelentősebb műveik is, ezek száma és jelentősége –

egy-egy kivételtől eltekintve – elenyésző az operák mellett. Verdi a romantikus olasz opera hagyományait, ugyancsak nagy elődei: Rossini, Bellini, Donizetti műveit fejlesztette tovább és vitte azóta sem elérhető magasságokba, Wagner pedig az ízig-vérig német zenének, elsősorban elődjének Carl Maria Weber német operájának megreformálója volt és teremtett meg egy teljes új, egyéni hangú operastílust, a wagneri zenedrámát. Amíg mindmáig az olasz opera csúcspontját Verdi, a németét Wagner jelenti.

Ez azonban a két zeneszerző óriásnak két különböző úton járva sikerült. Verdi korábbi műveiben a hagyományos építkezést, a recitativók, áriák, duettek (tercettek – sextettek), kórusok sorozatának egymásba fűzését követte és csak késői néhány operájában (Aida, Otelló, Falstaff) tért el ettől (nem utolsó sorban éppen Wagner hatására). Wagner azonban énekbeszéddel (párbeszéddel), az egyes személyeket, gondolatokat, cselekményeket megjelenítő zenei *motívumokkal* és az ezek szövevényébe beleszótt kórusokkal építette fel a zenedrámát. Verdi zenéje könnyedén érthető és megjegyezhető, érzelmektől áthatott, azonnal élvezhető. Wagneré intellektuális, szövevényes és igazán csak a motívumokat megjegyezve, felépítését tanulmányozva, többször meghallgatva nyújthat – igaz akkor semmivel sem pótolható – élményt.

Verdi dallamait az utca népe énekelte kórusban, Wagner operáit csak azok kizárólagos előadására felépített szentélyben, a bayreuti *Festspielhaus*-ban volt szabad előadni a zeneszerző életében.

Wagner 70 évig élt, 1883-ban Velencében halt meg. Verdi hosszú életű volt: 1901-ben, 88 éves korában érte a halál Milánóban. Mindkettőjüket méltó módon és helyen temették el. Wagner Bayreuth-ban a Wahnfried-villa kertjében nyugszik, Verdit először a milánói temetőben temették el, majd az általa alapított és ma is működő Casa di Riposo per Musicisti díszes kriptájában helyezték örök nyugalomra.

Azt hiszem nincs olyan zeneszerető ember, aki Verdit ne szeretné. Wagnerről ez nem mondható el. De aki egyszer megérti és átlát a szövevényen, rajongani fog érte.

Csányi Tamás karnagy

Imádkoztak, és zsoltárt énekelve dicsőítették Istent

Elhangzott a 2013. júniusi klubnapon

A római birodalmat minden irányból egyre sűrűbben keresztező úthálózat elsősorban a kereskedelem korlátlan mozgását biztosította, ennek sodrásával azonban a soknemzetiségű és hatalmas terület szellemi gazdagsága sem maradt mozdulatlan. Az alkuban otthonos népek, mint a szírek, görögök és zsidók a birodalom számos helyén alkottak külön szigeteket, hétköznapijait egymás felé nyitva, ünnepeiket viszont zárva tartották. Pál apostol és követői a szétszórtságban élő zsidóság szellemi központjában, a zsinagó-

gában találtak befogadó közeget, honfitársaik meghallgatták az általuk közvetített örömhírt, az euangeliont. A közösség elfogadta, vagy elutasította gondolataikat, de mindenképp vitára és állásfoglalásra készítette őket. A hatás Rómáig ért; az egyre erőteljesebb fellépés jól jelezte a krisztusi gondolat erős visszhangját.

A vallásgyakorlat színhelye a templom vagy a zsinagóga; az előbbiben a hivatalos papság végezte az áldozatot énekek és hangszerek közreműködésével, az utóbbiban a rabbi és a kántor vezetésével bibliaolvasással és értelmezéssel. A zenei gyakorlat közös hagyatéka a zsoltáréneklés, amely a kereszténység számára is alapvető imádságos forma és egyértelműen a zsidó örökség szövetéből való.

Mielőtt e szót – zsoltáréneklés – könnyedén átlépnénk, érdemes feltenni néhány egymásból nyíló kérdést. Vajon, mit érthettek eleink éneklésen? Milyen dallam vette hátára a szent szöveget, valamint hogyan fejlődött s minként lett általános ez? Sőt, hogyan őrizték meg a dallamot írásbeliség nélkül? Mikor jött el a pillanat, amely szükségessé tette az énekeskönyv igényét s ki vagy kik voltak azok, akik mindennek rendszerét megteremtették?

Forduljunk az első kérdőjel felé Jakab apostol egy levelének részletével: „Szomorkodik valaki közületek? Imádkozzék. Nyugodt lélekkel van? Zsoltározzon.” E jótanács nem oldja fel a benne rejlő rejtvényt, de elgondolkodtat-

hatja a muzsikust, vajon az imádkozni szó itt prózát, a zoltározni pedig éneket, talán inkább énekbeszédet jelent? A két gondolatrész eldöntendő jellege s az egyszavas válaszokban rejlő szembeállítás okán a zoltározzon kifejezést könnyű szívvel éneklésnek gondolhatnók. Viszont az Apostolok cselekedeteinek egyik része így buzdít: ...éjfélkor imádkoztak, és zoltárt énekelve dicsőítették Istent... Ez már világos beszéd. Bizonyosan tudjuk, hogy az antik zene mind vallási, mind világi célokat szolgálhatott, az újkeresztényeknél viszont csakis vallásos formát öltött; a házigazda zoltárok éneklésével szolgáltatott asztali zenét vendégeinek, Tertullianus pedig a házastársak zoltáréneklő versenyéről tudósít. A keleti egyházatyák közül Aranyszájú Szt. János szorgalmazta erőteljesen e gyakorlatot, evvel gondolván kiszorítani a hangszerek népszerűségét.

Talán nem merészség megállapítanunk, hogy a zoltár-himnusz-lelki ének a kezdeti időkben még ugyanazt jelenti, azonos tartalmakat jelöl, megszólalása az énekbeszédhez áll a legközelebb. Ahogy a pogány rítus sámánja az emelt hangú előadást alkalmazta, úgy a korai zsidó-keresztény ima hangvétele is az egyszerű dallam segítségével keresett bensőséges, spirituális kapcsolatot találni az Istennel.

Az énekbeszéd természetéből következően a dallaméneklés felé vezető út talán önmagát érlelő folyamat: a mondatok végén megnyugvást kereső hangváltozás, a szöveg kifejezésének keresése lassan egyszerű melódiává válik s az imádkozó közösség kiválasztja ebben tehetséges tagjait, akik válaszra készítik a többséget. A versus-antifona forma kialakulása nemcsak zenei, hanem szociológiai és fiziológiai vonással is bír – és bizonyosan ezen jegyek hatására is – évezredekken át időtálló.

Szociológiai jellege a közösség gyors összeérlelését, hatékony sűrűsödését segíti. A nagyjából hasonló életterben élő emberek csoportja az imádságos alkalmakkor jó, ha egészen közel ér a meditáció ösvényén s ebben az azonos formai keretben alkalmi egységet teremt. Az éneklés fiziológiai feltétele pedig a recitálás és az ebben való pihenés arányos mértéke; egyszerűen mondva a fizikai fáradtság ne legyen az áhítat gátja. A zoltározás akkor kialakult két típusa őrzi eme tapasztalatot: az előénekes hívására a nép röviden válaszol vagy a hívek két csoportja felváltva éneklie a szent szöveget

A hangrögzítés mai adottságainak fényében nehéz felfogni azt a bámulatra méltó átörökítő képességet, amely e mindig osztódó repertoárt kb. 900 évig írásbeliség nélkül ápolta. Maga Arezzói Guidó tudósít arról, hogy egy képzett előénekesnek legkevesebb 10 évre volt szüksége ahhoz, hogy a napi gyakorlat

során végigénekelte dallamokat a számtalan ismétlés tökéletesen bevésse. A zsolttárverseket a tanult világ anyanyelvi szinten kezelte, ennek fénylő példája Szt. Bernát; annyira benne élt a szent szöveg, hogy ennek mondataival, fordulataival beszélt. Természetesen e teljesítmény nem csak e kor sajátja, mindössze az egyetlen út a nemzedékek közötti átadás-átvétel során.

A kialakult dallamvilág átörökítését a népzenei gyakorlat jól szemlélteti. A szájhagyomány minden, a közösséget őrző, a közösségben erőt találó embercsoport énekének szilárd rögzítője. A növekvő, erősödő krisztusi közösség, az egyház, mint intézmény kialakulása s megszilárdulása, természetesen az egységes formákban érdekelt s ennek nem csekély szelete az ének rendje. A dallamok növekvő száma, az istentisztelet földrajzi távolságtól független egységessége iránti akarat egyben Róma befolyásának egyértelmű megerősítése is. Amikor a dallamok száma már kezelhetetlenül nagy, a variánsok mennyisége követhetetlen, eljön a pillanat és vele az igény: le kell írni...

Dr. Dudich Endre

**„Ratio evolutionis” és „sustainable development”
avagy
feltarthatatlan fejlődés és fenntartható fejlesztés**

*Elhangzott a Filozófiai Vitakör 30. éves jubileumi konferenciáján
2003. május 23-án*

Mindenekelőtt tisztázzuk a fogalmakat, hogy megérthessük a problémát – és ha lehet, egymást.

Világosan meg kell különböztetnünk egymástól a **fejlődést** és a **fejlesztést**.

1. A **fejlődés (evolúció)** természeti folyamat: lehetőségek megvalósulása, kibontakozás. A latin „*evolutio*” szó szerinti jelentése *kigöngyölgés*. Az élővilág „törzsfelődése”, **filogenezise**, *irreverzibilis* (visszafordíthatatlan) folyamat, amely az *egyszerűtől* az *összetett* felé tart, egyre nagyobb komplexitású lényeket hozva létre. Ez a „**ratio**”-ja, értelme, szabályszerűsége, természeti törvényszerűség

volta. Vitakörünk központi témája volt ez kezdettől fogva, és ma is az. Mindmáig igazában eldöntetlen – mégpedig nem csak a mi körünkben – hogy

- a később létrejött, komplexebb lények tökéletesebbnek, *magasabbrendűnek* tekinthetők-e,
- ennek az egyirányú folyamatnak van-e (belső vagy/és külső) *célja*, és ha van, mi az.

2. A **fejlesztés (development)** viszont nem természeti folyamat. Tudatos emberi tevékenység, egyéni (*individuális*) vagy közösségi (*kollektív*). Határozottan *célra* irányul, céltudatos: létre akar hozni valamit, ami az alkotó ember számára hasznos, valamilyen szempontból hasznosabb és értékesebb, mint ami addig létezett. Ez lehet a megelőző(k)nél összetettebb, bonyolultabb, de lehet célszerűen egyszerűbb is, az akadályozó, vagy akárcsak közömbös alkotórészeitől letisztított, mint **Michelangelo**-nak a márványtömb „fölösleges” darabjaitól megszabadított Dávid-szobra. Sokszor az egyszerű a nagyszerű.

Tehát a fejlesztés *nem egyirányú*, viszont mindig valamely konkrét *célra* van irányítva, minden egyéb tényező figyelmen kívül hagyásával, vagy tudatos elhanyagolásával.

Az emberiség története, amelyről előző előadásomban **Gaia** ürügyén „meséltem”, nyilvánvalóan e két alapvetően különböző folyamat *eredője*.

Ugyanis az ember **kettős szubsztancia**: anyagi testből és szellemi lélekből áll. Ilyen – és csakis ilyen, nem pedig téridőbeli, „geocentrikus” értelemben – *mikrokozmosz*, „mindennek a mértéke”, „a teremtés koronája”, a „világ közepe”.

- Mint **testi lény**, az anyagvilág, ezen belül a földi élővilág része. Tehát alá van vetve az arra érvényes fejlődés törvényszerűségeinek. A fejlődést sem feltartóztatni, sem megállítani nem képes. Ahhoz csak adaptálódni, *alkalmazkodni* tud, és erre rá is kényszerül, mert ha nem tud, menthetetlenül elpusztul. Mint a neandervölgyi ember.
- Mint értelemmel és akarattal bíró **szellemi lény**, képes értékeket felismerni, célokat tűzni maga elé. Képes megkeresni, sőt meg is

találni az azok eléréséhez szükséges és elégséges eszközöket és módszereket, és azok használatáról felelősen dönteni. Vagyis *képes fejleszteni.*

- Ez pedig azt jelenti, hogy elkerülhetetlenül változtat **természeti környezetének** élettelen és élő tárgyain (objektumain) egyaránt. Szükségszerűen, de előre teljesen meg nem határozott módon. Történelmünkéből egyértelműen kitűnik, hogy az első kőbalták pattintgatásától kezdve, egyre növekvő, mégpedig – különösen az utóbbi félezer évben – *gyorsulóan növekvő* mértékben.
- De változtat **társadalmi környezetén** is: egyedi embertársain és azok közösségein. Befolyásolni, nevelni, sőt manipulálni is tudja őket. A sajnálatos történelmi tapasztalat szerint „lefelé” könnyebben, mint „fölfelé”, önzésre könnyebben, mint önzetlenségre: rontani könnyebb, mint javítani.
- Ún. **belső környezetén**, saját testi és szellemi állapotán is képes változtatni. Még ha sokan nem is tudják, vagy nem akarják tudni – ki kételkedésből, ki félelemből –, hogy milyen eszközökkel – „pszichoszomatikus” gyakorlatokkal –, ez csodálatos. Sokszor éppen *ez* maga a csoda.
- Tegnap áttekintettük, honnan jöttünk és hová jutottunk. Most az a kérdés, merre tovább és hogyan – de legfőképpen az, hogyan *ne*.

* * *

♪ „*Que sera, sera: a jövőt nem sejtethed. A sors csupa rejtelem... ahogy lesz, úgy lesz...*”

... bárhogy igyekeznek is fellebbenteni róla a titok fátylát a régi jósök és jövendőmondók, meg a mai matematizáló trend-extrapolálók és merészen modellező futurológusok. Alighanem szerencsénkre...

Azt azonban tudhatjuk, hogy a földi élővilág soktényezős **fejlődése** nem ért véget, nem állt meg, és *nem is állítható meg.* Továbbra is halnak ki egyes élőlényformák, emberi beavatkozás nélkül is. Mások megváltozva tovább élnek, és újak jelennek meg, az ökoszisztémák átrendeződnek.

A tudomány művelői előtt még nem világos, hogy az emberi faj természetes fejlődése hová vezet(ne). A nézetek az emberisteni szintre emelkedéstől (a bibliai Kísértő álnok sugalmazása: „*olyanok leszték, mint az Isten*”, (Mózes –Teremtés könyve – 3,5) a teljes elsatnyulásig, degenerációig terjednek. A természetes kiválasztódás szerepe csökken a „jóléti társadalomban”. A különféle genetikusan fogyatékosok tovább-szaporodásának lehetővé válása, sőt lehetővé tétele – tiszteletre-méltó emberjogi megfontolások alapján –, kétségtelenül a degenerálódás irányába hat. Ezzel a társadalomnak számolnia kell, akárcsak az átlagéletkor meghosszabbodásának és a népszaporulat szabályozásának, a demográfiai robbanás leküzdésének súlyos problémájával is.

Más kérdés a **fejlesztés**. A *génteknika*, úgy látszik, lehetőséget ad arra, hogy beavatkozzunk a fejlődés természetes menetébe, változtassunk lehetséges jövőnkön. Már nem számít csupán tudományos-fantasztikus álmodozásnak, ha valaki vízben vagy más összetételű levegőben lélegezni tudó, vagy akár (ez saját ötletem) fotoszintetizálásra képes – napfényvel táplálkozó – ember látomását vetíti elének. A *klónozás* pedig bizonyos értelemben az alkimisták által oly kitartóan kergetett testi halhatatlanság ősi vágyálmának megvalósíthatóságával kecsegtet.

Azonban nagy kérdés, hogy képesek leszünk-e ezeket a beavatkozásokat erkölcsileg („**bio-etikailag**”) mérlegelni, törvényekkel kordában tartani. Tudunk-e azoknak tartósan érvényt szerezni, elkerülve, hogy kártevésre használják fel őket a Gonosz szolgálói. (Az alap-kísértés szerint: „*Mindezeket neked adom, ha leborulva szolgálysz engem.*” Máté 4,9). Ez pillanatnyilag nagyon kérdésesnek tűnik. (*Két úrnak egyszerre pedig senki sem szolgálhat*, Máté 6,14). De ha sikerül a szabályozás, akkor végül „*az Istent szeretőknek minden a javukra válik.*” (Róm. 8,28).

Kevésbé életbevágó ugyan, de fennáll ez a probléma az **állat- és növényvilág genetikai megváltoztatásának** szintjén is. Ennek a „génmanipulációnak” a lehetőségei egyébként legalább egy nagyságrenddel nagyobbak a növény- és állatnemesítés tíz-évezredes – vitán felül sikeres – gyakorlatától.

Az élővilág változatosságának (a „*biodiverzitásnak*”) a megőrzése szintén napirenden van. Azonban sokkal kevésbé egyértelműen indokolható, és sokkal nehezebben kivitelezhető, mint általában gondolják. Ugyanis a „bioszféra rezervátumok” rendkívül bonyolult, labilis, sérülékeny ökoszisztémák.

Ha a fajok pusztulása a jelenlegi ütemben folytatódik, ez lesz a földi élővilág történetének minden eddiginél nagyobb pusztulása.

E folyamat néhány száz, vagy néhány ezer éve a Föld történetében természetesen pillanat-szerűnek számít. Már az apostolok is tudták, hogy „*Istennél ezer év olyan, mint egy nap*” (2Pt 3,8).

Azonban ami többé már nem elméleti, „akadémikus” kérdés, hanem a „lenni, vagy nem lenni” hamleti kérdésévé vált, az az **élettelen környezetünk siralmas állapota**.

A rohamosan szaporodó emberiség egyre fokozódó mértékben szennyezi szerves és szervetlen vegyi anyagokkal a talajt, a vizet és a levegőt, és közvetve az ezekből táplálkozó állatokat és növényeket. Mind gyakrabban és növekvő mértékben szennyezett levegőt szívunk be, szennyezett vizet iszunk, szennyezett ételeket fogyasztunk. Ha ez még nem elég, dohányzunk, alkohollal „lazítunk”, vagy kábítószerrel pusztítjuk egymást – magunkat. És siránkozunk mindezen – mintha az érne valamit.

És akkor még nem szóltunk a környezetszennyezés néhány ritkábban emlegetett, de nem kevésbé fontos más formájáról:

- a **zajszennyezésről**,
- a **fényszennyezésről**,
- az egymással interferáló **elektromágneses** terekről,
- a különféle eredetű (pl. radon-gáz) **radioaktivitásról**, és végül, de nem utolsósorban
- az **információs szennyeződésről**, amely nem a testünket, hanem a lelkünket teszi tönkre.

Ez műszakilag máris megoldható lenne – ha ma még nem is könnyen és főleg nem olcsón –, és világméretben jelentős mennyiségű, „tiszta”

energia folyamatos kinyerését jelenthetné.

A mondottak alapján Úgy tűnik, hogy a *Szilikon-völgy* nincs is messze a *Siralom völgyétől*.

Nem hagyhatjuk szó nélkül az **energiaforrások** sokat vitatott kérdését sem.

A **hagyományos energiaforrások**, a „fosszilis tüzelőanyagok” (kőszén, kőolaj és földgáz) kétségkívül fogytán vannak. A **kőolaj** és a **földgáz** készletei százéves, a **kőszén**-készletek néhány száz éves távlatban kimerülnek (a jelenlegi termelési színvonal fennmaradása esetén), még az újabb felfedezések földtani lehetőségét számításba véve is. Emellett ezek szennyezők, ezért használatuk a tisztító szűrők alkalmazásának fokozódó – törvényileg előírt – kényszere miatt egyre költségesebb. Viszont új távlatokat nyit meg a jórészt tengeralatti **metán-hidrát** készletek felismerése, megkutatása és hasznosítása.

A **maghasadásos atomenergia** (*uránium, plutónium*) erőművei különféle sugárzó hulladékokat termelnek, amelyek biztonságos tárolása (a földkéreg „jól záró” képződményeiben, pl. tömör gránitban vagy sötömszben) nem egykönnyen oldható meg. Emellett e tárolók balesetveszélyesek. (Hogy mennyire, arról a szakértők igen eltérően nyilatkoznak. Sajnálatos tény, hogy ennek okai nem mindig tisztán tudományosak. A szakértők is esendő emberek.)

A **hidrogén-deutérium-hélium fúziós atomenergia** „megszelídítése” még kísérleti szakaszban van. (Európában Franciaországban építettek már egy kísérleti reaktort). Ha sikerül a „*tokamak*” típusú elektromágneses „tértartályban” működő fúziós reaktort gyakorlati használatra alkalmassá és – ami még nehezebb – megbízhatóan biztonságossá tenni, az ily módon termelhető energia „tisztá” lenne, sugárzó melléktermékek nélkül. Mivel az alapanyag, a nehézhidrogén, a vízben gyakorlatilag kimeríthetetlenül rendelkezésre áll – ez a fejlesztés valóban hosszú távú megoldást jelenthetne. Még kozmikus távlatban is: ugyanis mai ismereteink szerint a hidrogén a leggyakoribb elem az Univerzum látható anyagában. (A nemrég felismert, de még igazán tudomásul nem vett 95 %-nyi (!) „fekete anyag” és a „fekete energia” megkutatása a jövő feladata.)

Az ún. „**alternatív**” **energiaforrások** között a **vizi**, a **szél**- és a **nap-erőműveket** szokták említeni. Ezek kétségtelenül *tiszták*, helyi igények kielégítésére kiválóan alkalmasak, néhol regionálisan is jelentősé válhatnak. Azonban kérdéses, hogy globális léptékűvé fejleszthetők-e. Valószínű, hogy a jövőben komoly szerepük lehet a Föld körüli pályán keringő napenergia gyűjtő állomásoknak, ha sikerül megoldani a termelt energiának jó hatásfokkal való továbbítását a Földre, pl. lézersugár vagy mikrohullám formájában.

További lehetőséget rejt magában a **geotermikus energia**. Ennek jelenleg csak a földkéregben található **gőz**, illetve túlnyomás alatti **forróvíz** által képviselt részét hasznosítják, azt is még csak eléggé szűk körben, közvetlenül fűtésre, turbinák közbeiktatásával pedig elektromos áram előállítására. Van azonban egy további, mindeddig komolyan számításba nem vett lehetőség is. Ez pedig a vulkánok mélyén rejlő, 1000 C° körüli hőmérsékletű szilikátolvadék (**magma**) hőjének közvetlen megcsapolása. Szilárd meggyőződésem, hogy **az emberiség energia-problémája célszerű fejlesztésekkel megoldható**. Még a jelenleg vitatott „*vákuum-energia*” befogása nélkül is.

Ez azonban mindaddig a „jövő zenéje”, **utópia**, vágyálom marad, amíg a nagy kőolaj- és földgáz-termelő országok és trösztök (OPEC stb.) mindent elkövetnek gazdasági világ-hatalmuk minden áron való fenntartása érdekében. Ennek egyik közismert – de soha el nem ismert – formája a (számukra) „veszélyes” kutatások hátráltatása, másik pedig a mégis megszülető szabadalmak megvásárlása és páncélszekrénybe zárása. De ha szükségesnek ítélik, megindul a hadigépezet mindent – a kulturális értékeket és az ártatlanokat is – legázoló gőzhengere.

És előre kiszámítják az újjáépítésből szerezhető hasznot...

A „**második ipari forradalom**” kiváltotta, szédítő ütemű tudományos és műszaki fejlesztések sorozata mindenképpen folytatódik. Azonban a **R + D** (*Research and Development*), magyarul

K + F (*Kutatás és Fejlesztés*) már régen **K + F + É** –vé vált: **K**utató, **F**ejlesztés, **É**rtékesítés.

„**Eladó az egész világ**”. Minden – áru: a tudás is. A tudás a „tu-

dásalapú társadalomban” annyiban hatalom (“*knowledge is power*”), amennyiben hasznot hajt (“*knowledge is profitable*”). A legfontosabb cél a haszon, a **profit** növelése. Ez a bűvös varázsszó, **ez** az, amit minden áron fenn kell tartani a mai gazdasági világrendben, nem pedig maga a fejlesztés. Nem tetszik? Bizony nem; mégis így van.

Ezt az **ENSz** Környezetvédelmi és Fejlesztési Bizottságának 1987-es „**Brundtland-jelentése**” (*Our Common Future*, „*Közös jövőnk*”) is sejtette. És ez az, amit gyakorlatilag lehetetlennek tűnik megállítani, még akkor is, ha súlyos és helyrehozhatatlan környezeti károkat okoz. Ezért kell, ha csak lehet, hosszú távon, a jövő nemzedékek számára is „fenntarthatóvá” nyilvánítani, az emberek jogos aggodalmait eloszlatni, vagy legalább elaltatni. A kiszabadult *dzsinnt* ugyan nem lehet visszaparancsolni a palackba, az üzletnek azonban akkor is, minden áron folytatódnia kell. *Business is business*. Pedig **a világot árulni annyi, mint elárulni a világot**. Az árulásért pedig bűnhődni kell – így vagy úgy, előbb vagy utóbb.

„*Nincs szükségünk a világvégéhez se Istenre, se ördögre, se hódító földönkívüliekre. Ma már bizonyos, hogy boldogulunk vele magunk is.*” – Igaz ez a több, mint cinikus „vezérkari” megállapítás?

Úgy vélem, hogy csak részben.

Né túlozzunk. Nem hogy a világmindenség, vagy akárcsak a Naprendszer, de még a Föld egészének elpusztítása sincs (még) a hatalmunkban. Anyagvilkosságra, **Gaia** megőlésére még nem vagyunk képesek. Súlyos megsebzésére, a bioszféra, az élővilág akár teljes elpusztítására, valamint az **atmo-** és **hidroszféra** összetételének lényeges megváltoztatására azonban igen. Ez pedig éppen elég nagy veszély, óriási kockázat, súlyosan ránk nehezedeő felelősség. Utódaink élete a tét.

Ezért nem mindegy, sőt életbevágóan fontos, hogy milyen fejlesztést akarunk és tudunk fenntartani.

A teendők ismertek. Tervek vannak: pl. az **Agenda-21**. (UNCED, Rio de Janeiro, 1992). Valószínűleg jók is. A baj az, hogy részleges,

korlátozott ható-sugarú akciók nem vezetnek sehová. A cél, a **globális ökohigiénia**, csak az emberiség *egészségének* egyetértésével és összefogásával, a közös érdeket felismerő **szolidarizmus** jegyében, a **nooszféra, az emberiség önmagára ébredt össz-tudata** szintjén lenne elérhető. De úgy igenis elérhető. Ezt azonban 1987 óta folyamatosan és igen hatékonyan akadályozzák éppen a gazdaságilag és politikailag leghatalmasabbak. Ezt ékesen bizonyítja a Rio de Janeiro-i, tókiói és johannesburgi világkonferenciák – csúcstalálkozók enyhén szólva felemás eredménye (magyarán: tudatosan kiváltott kudarca).

A játszma tehát kétesélyes.

Meglehet, és nagyon remélem is, hogy a természetes fejlődés az **omega-pont** (Jelenések könyve 1,8), a krisztogenezis, az **Istenre-ébredés** felé tart. Ez az igazi cél, a *fejlődésé* és a *fejlesztésé* egyaránt, az „idők teljessége”, az emberi történelem és – a természetfölötti létsíkon – az üdvtörténet vége, mert sikeres kiteljesedése, „*új ég és új Föld*”. (Jelenések könyve – Apokalipszis – 21,1).

Megvan a lehetőségünk, hogy további tévutakon tévelygés helyett felismerjük és elismerjük a kétezere éves örök igazságot: hogy **Krisztus az Út, az Igazság és az Élet**. (Jn. 14,6).

A fejlesztés útja, a fejlődés igazsága, és a kiteljesedett emberi élet.

De jól értsük meg, és soha ne tévesszük szem elől: ez csak *lehetőség*. Az emberi szellem választhatja – szabadon – a **pusztító fejlesztés fenntartását** is. Ez pedig gyors *nukleáris apokalipszishez*, vagy lassú *szennybefulladás*hoz vezethet. Ha csak a mesterséges intelligencia át nem veszi a parancsnokságot, fölöslegesnek, sőt károsnak minősítve az emberi lényeket, majd végül minden élőlényt. És ez nem csupán komor tudományos fantasztikum. (*Sajnos* nem.)

Nincs szándékomban vészharangot kongatni. A harang e nélkül is szól. És mi vagyunk azok, akikért szól.

Az idei nagy árvíz időszerűvé tette, hogy egy öregdiák társunk visszaemlékezését közöljük. Dr Csorba Emánuel professzor (Csorba Manó) küldte az alábbi cikket.

Kedves Ciszterci Szentimrész Öregdiáktársaim, kedves Barátaim!

Engedjétek meg egy 85 esztendőös ciszterci öregdiák-társatoknak, hogy néhány gondolatát, emlékét megossza veletek.

1937-ben, Bitter Illés clairvauxi apát, igazgató úr idején lettem első éves ciszterci gimnazista. Kiváló tanáraink voltak, mint Endrédi (akkor még Hadarits) Vendel, Brisits Frigyes, Pataki Vidor, Rajeczky Benjámín – hogy csak néhány olyan nevet említsek, akiket Ti is ismerhettek. 1945-ben, a háború végén, a rommá lőtt Budapesten érettségiztem. 1949-ben építésmérnökké avattak. Sok általam 1950 és 1964 között tervezett és kivitelezett lakóház, iroda és ipari épület áll Budapesten és szerte Magyarországon.

Az 1956-os forradalmat követő megtorlás elől külföldre kényszerültem. Mérnökként dolgoztam földünknek mind az öt világrészében, 89 országban, ebből közel 20 évet az ENSZ (UNESCO, UNIDO, UNDP, ILO, FAO, IAEA stb.) szakértőjeként. Damaszkusz egyetemén megszerveztem a mérnökkart és 1965-től 1972-ig szilárdságtant és tartószerkezetek tervezését tanítottam.

Meghívott vendégprofesszorként előadtam Cottbus, Beirut, Manila, Peking, Shanghai, Bangkok, Santiago, San Francisco, Boston egyetemem. Végül – már nyugdíjasként – a bécsi műegyetemen 1980-tól 2008-ig különféle szakszemináriumokat vezettem, tanítottam.

Így azt hiszem, szerénytelenség nélkül elmondhatom, bőven volt alkalmam különféle országok egyetemi hallgatóinak, diákjainak képességeit, felkészültségét, szellemiségét, magatartását megismerni, értékelni, összehasonlítani.

Mindezek alapján az a határozott véleményem alakult ki, hogy az az erkölcsi és szellemi alap, ami a ciszterci Szent Imre gimnáziumban nevelődő és tanuló fiatalokban az ott töltött évek alatt felépül, minden összehasonlítást kiáll, sőt mondhatom, hogy mindenmás általam

megismertet felülmúl. Örökké hálás leszek érte az Úristennek, hogy ezekben részesülhettem!

Ezzel nem akarom azt elhallgatni, hogy életem egyik nehéz szakaszában ciszterci neveltetésem és múltam – legalább is átmenetileg – súlyos teherként bizonyult. Erről a szakasról is szeretnék Nektek az alábbiakban beszámolni:

Mostanában, régi fényképeim rendezgetése közben feleségem kezébe akadt egy 36 képből álló fényképcsomag, melyen árvízről lerombolt falusi házak, menekülő családok, tanácskozó falusiak és újjáépülő házak voltak láthatók. Ezek a rég elfelejtett képek eszembe juttatták azokat mintegy 60 évvel ezelőtti időket, amikor a Rákosi-rendszer elnyomása mellett, a természet erőivel is meg kellett küzdenünk.

1949-ben a Budapesti Műegyetemen avattak építész mérnökké. Nagy megtiszteltetésnek éreztem, hogy szeretett professzorom, a nemzetközi hírű dr. Csonka Pál, frissensült, zöldfülű mérnök létem ellenére felkiált nekem egy tanársegédi állást az általa vezetett Szilárdságtan Tanszéken. Boldogan elfogadtam, és nagy reményekkel vágtam neki a munkának.

Körülbelül 3 évvel ez után professzorom egy reggel szobájába hívott és elmondta, hogy nagyon meg van elégedve oktatói, tervezői és kutatói tevékenységemmel. Ezért ismételten felterjesztett nem csak kitüntetésre, hanem soron kívüli egyetemi adjunktusi kinevezésre is. Mindezekkel azonban az egyetem vezetőségének ellenállásába ütközött, mivel a kommunista pártszervezet és a DISZ vezetősége úgy ítélte meg, hogy osztályidegen származásom és ciszterci gimnáziumi neveltetésem által kialakított nacionalista és klerikális világnézetem miatt a hallgatóságot károsan befolyásolom és ezért az első adandó alkalommal el is kívánnak bocsátani.

Ezek után Csonka professzor azt is elmondta, hogy a Mohács körül pusztító árvíz elleni munkálatokra a hatóságok a műegyetemtől mérnökök rendelkezésre bocsátását kérték. Mivel erre önkéntes jelentkező eddig nem volt, ő tanácsolná nekem, hogy jelentkezzem erre a munkára, amivel a társadalmi és politikai szerveknél talán jó pontokat szerezhetnék.

Professzorom tanácsát nyomban megfogadtam és a járványok elleni oltásokat megkapva, néhány nap múlva már az árvízről legjobban sújtott Homorud község tanácsánál jelentkeztem.

A tanács – élén a Tanácselnökkel – meglehetősen bizalmatlanul fogadta a fővárosi egyetemről odaküldött, tapasztalatlan fiatal mérnököt, akin még a tojáshéj sem száradt meg. Azonban annyi volt a munka és tennivaló, és akkora szervezetlenség, hogy hol itt, hol ott, de munkám mindig volt. A bajbajutott falusiak pedig örömmel fogadtak minden segítő kezet. Idővel a tanácselnök is rájött, hogy hol tudok használható segítséget adni a megroggyant épületek megerősítésénél, vagy lebontásánál, az életveszélyek megszüntetésénél, majd az új utcák és telkek kijelölésénél, az alapok kitűzésénél és az építésnél. Egyre több feladatra kaptam megbízást, hatáskört, és egy idő után, állandóra mellém volt

beosztva egy adminisztrátor, aki helyszínen legépelte határozataimat.

Ezt még egy fényképen is megörökítettem.

Azt nem tudom, hogy mennyi hasznomat vette a község, de biztos, hogy én sokat tanultam munkám során. Ezt évtizedekkel később vettem észre, amikor az ENSZ szakértőjeként természeti csapásoktól (árvizektől, földrengésektől) sújtott területeken, Indiában, Bangladesben, Mexikóban, Indonéziában kellett segítségnyújtó projektek tervezetét elkészítenem.

A történeti igazsághoz az is hozzátartozik, hogy mindezekkel sem sikerült Csonka professzor úrnak elérni azt, amiért ezt a vállalkozásomat javasolta: Igaz, hogy némileg később, de mégis azzal az indokolással távolítottak el a Műegyetemről, hogy ciszterci neveltetésem alapuló osztályidegen, nacionalista és klerikális világnézetem miatt az egyetemi ifjúságra káros hatást gyakorolok.

Geszler Ödön:

Ciszterciek és budai polgári családok

A XIX. Században Budafok királyi birtok volt. Ott volt dédapám, lovag *Czermann József* a város polgármestere.

A Szent Egyed Belvárosi templom mögött van a Plébánia utca sarkán a Plébánia, mellette az Anna utcában a Törley és Francois kastélyok majd a Czermann-villa az ecetgyárral. (Az utca nevét dédanyámról, *Waltz Annáról* kapta. Ezt a kommunista diktatúra átnevezte Pentz K. utcára, de most visszakapta az Anna utca nevét.)

A Belvárosi templom előtt egy obeliszk áll a hősi halottak emlékére. Ezen szerepel *ifj. Czermann József* (nagyapám) neve, aki Sabácznál lett hősi halott.

Bár az Anna utcában volt Premontrei Gimnázium, de a Törley és a Czermann fiúk több más fiúval együtt HÉV-vel bejártak a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnáziumba. A Czermann villában később csak a legfiatalabb fiú maradt, az ecetgyáros *Lajos*. Az ő két fia *József* (alias Juszuf) és öccse, *Lajoska*. Juszuf '45-ben érettségizett a cisztercieknél, de az Almanachban tévesen ide öccse neve van beírva. Lajoska '47-ben érettségizett *Nemes Tivadar* osztályában. Itt említem meg, hogy Lajoska unokatestvérem a Jogi Egyetem folytatta tanulmányait. Őt sajnos a Mindszenty-koncepció perben életfogytiglani börtönre ítélték. 1956-ban szabadult, nem disszidált, mint bátyja Juszuf, itthon maradt, megnősült. Anyai nagyanyám *Bertalan Albertné* (*Czermann Karola*, nagyapám *Bertalan Albert* k.u.k. ezredes) az Emericana Diákszervezet dominája volt. Szoros kapcsolatban volt *Bitter Illés* igazgató atyával, részt vett a közös rendezvényeken, nagy bálokon. Ezekről több fénykép is megmaradt. Bitter Illés félreállítása után Nagymamám haláláig még családirag kijártunk az ő Kerepesi temetőben lévő sírjának gondozására.

Unokanagybátyámat, *dr. Czettler Jenő* rektort, akadémikust, felsőházi tagot, a jászok képviselőjét a Grösz-féle koncepció perben ítélték el. Ő „csak” 8 évet kapott, de a 70 éven felüli, korpuszukulens, tudományos ember csak 3 évet bírt ki a Váci Börtönben. Endrédi apát úr később beszámolt arról, hogy találkoztak a börtönben. Jenő bácsi egyik kihallgatása áthallatszott és Ő felismerte hangjáról...

1957 januárjában Bertalan nagymamámmal felkerestük a Jogi Egyetemen a dékánt: *dr. Világhy Miklóst*, aki szintén ciszterci diák és nagy emerikánás volt. Többször zsúrozott nálunk is. Czermann Lajoska és *Czettler Antal* tovább tanulása érdekében kerestük meg. Nagyon udvariasan azonnal visszavette őket az egyetemre, amit Anti el is végezhetett. Czermann Lajoskát „biztonságból” ’57 júliusában letartóztatták, bár „csak” életfogytiglanra lett ítélve, ’58-ban Nagypéntekén a Gyűjtőfogház udvarán felakasztották. Búcsúlevele a Gimnázium házi Múzeumában van kiállítva, és azt a Lónyay utca Református Gimnázium évkönyve is leközölte.

Fegyencársaitól tudjuk, hogy a március 28-i kivégzésén búcsúzóul azt kiáltotta:

*„Még néhány perc és éjfél üt az óra,
Ti pedig elvtársak mentek a bitóra!”*

Két éve Budafokon a Városház (volt Varga M.) térre készített *Szervátiusz Tibor* egy remek 1956-os emlékművet. Ez egy hatalmas természetes mészkösziklából áll, amin nagy „1956” szám van bevésve. Előtte kb. másfél méterrel áll egy kis töpörödött fekete kb. 1,6 m. magas öregasszony. A szikla másik oldalán két oszlopban a nevek felsorolva. Az egyikben a Forradalom áldozatai, a másikon az Önkényuralom áldozatai. Itt szerepel Lajoska. Még Apámat kértem meg, hogy menjen ki és csináljon több fényképet a szoborról. Ott voltunk a leleplezésén. Tibort és feleségét, Klárát Püskiéktől jól ismerjük.

Annak idején a JURTA SZINHÁZ volt az ellenzék gyűjtő helye. Napi vendég voltam, sok értékes barátság ott szövődött. De az egykori piarista diák, későbbi nagy SZDSZ-es Dornbach Alajos rábeszélte azokat, akiknek hozzátartozójuk volt a 298-as vagy 301-es parcellában, hogy az ünnepségre, Nagy Imre rehabilitációjára, ne hozassák el halottaikat a családi kriptákba, mert akkor az ünnepségre ki fog ürülni a két parcella... – azóta is bánom, hogy elfogadtam kérését. Ellenszolgáltatás az volt, hogy akinek rokona volt ott, az a dísztribünre annyi jegyet kérhetett, amennyit akart. Így tudtam elvinni a családon kívül pannonhalmi osztálytársaimat és *Keglevich Pistát* is.

Czettler Jenő Andrassy u. 83–85. számú lakóházára (Körönd sarka) a „Kör a Jászok Szövetsége” szervezésében emléktábla került, amelyet Szabad György leplezett le.

Másik két család is a Mészöly u. 4-ből indult. Itt lakott ebben a Lechner stílusú házban a Geszler és Varga család. Varga professzor családjából Laci '44-ben érettségizett, míg lánytestvérei: Livia és Margó a Szt. Margit Gimnázium oszlopos növendékei voltak. Margó néni dr. Csonka Pálné lett. Bár halála előtt megvakult – Brückner Ákos látta el lelkiekben –, de csinált két pazar kötetet a Szent Margit Gimnáziumról. („Ha a kövek beszélni tudnának...”) Megtisztelt vele... A Geszler családból Nagyapám jóvoltából nevem minden zenei- és az új Katolikus lexikonban is bent van, Gyuri nagybátyámé is. Nagyapám ugyanis a Nemzeti Zenede igazgatója volt, nagyanyám Tessényi Margit zongoraművésznő. Geszler Gyuri zeneszerző, az egyik fia is ott tanított. A tanári kar legfiatalabb tagja Farkas Ferenc (Feri bácsi) volt. A két Geszler fiú, Ödön (édesapám) és György nagybátyám a Ciszterci Gimnáziumba járt. Apám '27-ben érettségizett *Gombás Miksa*, Gyuri nagybátyám '30-ban *dr. Brisits Frigyes* osztályában. (Gombás Miksát a pannonhalmi szociális otthonban ismerhettem meg. Gimnáziumi éveim alatt már ott volt)

Kronológiailag visszatérve: én a világháború alatt a „margitosok” anyaházába, a Mókus villába jártam óvodába, ami a Nagyboldogasszony (ma: Ménesi) úton volt. A háború után kezdtem az elemi iskolát. Ezen a télen tanultam meg ministrálni az Ulászló utcai Szentlélek kápolnában. A ciszterci *Horváth Richárdnak* ministráltam. 1946-tól a Nagytemplomban ministráltam első lelkiatyámnak, *Bárdos Albertnek*, azaz Berci bácsinak. Reggel a szentmiséjén, este a Completóriumon ministráltam neki, de énekeltem is a Forrai Kórus mellett működő ifjúsági kórusában.

17 éves koromig ciszterci szerzetes szerettem volna lenni; sajnos erős szexualitásom miatt nem mertem vállalni, amit későbbi lelkiatyám, *Keszthelyi Ferenc (Kefe)* sohasem bocsájtott meg, szrinte gyáva voltam.) Jól emlékszem Dezsőre, a Szent Imre templom sekrestyéjére: ministráns versengés volt, hogy ki tudja az albát hátul szebben „hajtogatni”... Kitűnő plébánosunk, a remek szervező

Kalmár Ödön, azaz Dönci bácsi volt. Felejthetetlenek a húsvéti és úrnapi körmenetek, a négy kápolna által létesített mellékolárokkal, a hosszú útvonallal: (Szent Imre herceg, ma: Villányi út – Szüret utca – Nagyboldogasszony út – Bartók Béla út – Körtér) a hangszórós vezénnyel, ezeken ministrálhattam. Emlékszem többek között az általa létesített „házapostoli” mozgalomra is. Ennek során Dönci bácsi többször járt nálunk. A mi „körzet-apostolunk” Deák Ernő volt. Ma is, amikor elmegyek az Ulászló u. 54. sz. előtt mindig eszembe jut...

Ebben az időben látogatott meg minket, domina Nagymamám apám egykori matek tanára *Endrédi Vendel*, azaz Kálmán bácsi. Nem egyedül jött, hanem hogy ne legyen feltűnő egy bájos margitos kedvesnővér, Sóváry Desirée, azaz Nyuszi néni kísérte. Ebből is egy életre szóló barátság lett. Apát Úr, azaz Kálmán bácsi letartóztatás után „Nyuszi néni” kb. 40 évig a margitszigeti Szt. Margit kápolna sekrestyése, mindenese lett.

Iskolánk igazgatója *dr. Brisits Frigyes* volt, tanáraink többek között *Ács István*, *dr. Ács Kajetán* (vele haláláig leveleztem), *dr. Ferenczy Csaba* (alias „Varázskéz”), *Nagy Nándor* (alias Náci bácsi) voltak.

Természetesen tagja voltam a 433-as Szent Bernát kiscserkész csapatnak. A cserkészlet bizonyos értelemben meghatározó lett életemben. Felejthetetlen a két, Zamárdiban megrendezett két-két hetes táborozásunk. Ott parnokunk *Nemes Zoli* volt. Vezetőink a nagy mesélő *Nemes Laci*, *Nobilis Gábor és Gyurka*, *Bacsinszki Pista*, *Gärtner László* alias Pufi bá... Örök emlékek a számháborúk, melyben a vezetőknek 10 életük volt, nekünk csak egy... Tavaly a februári találkozón derült ki, hogy *Réthelyi Miklós* osztály- és cserkész társam volt. Ő is részt vett a zamárdi nagytáborban. A találkozó után megküldtem neki az osztályképet, osztály névsort, amit egy beszámolóval kiegészítettem. A 60 fős osztályból jó ha tíz társamat ismerem...

Az elemi iskola után az államosítás következtében a Váli utcai Általános Iskolába kerültem *Gyertyánfy Géza* osztályába. (Vele is haláláig leveleztem, és látogattam őt...) Ebbe az iskolaépületbe járt annak idején Apám és Nagybátyám, mert akkor még itt volt a Ciszterci Gimnázium. Ezt egy emléktábla is őrzi az egykori iskolában.

Még az emerkedés kapcsolatok jegyében karácsonykor és húsvétkor fel kellett vinnem egy-egy üveg őszibarack befőttet Nagymamámtól *Kühn Szaniszló* atyának. Ő akkor Paáléknál?! lakott. A befőttek színtartás miatt akkor kénezve lettek. Én voltam a kénező, talán ezért is szerettem Pannonhalmán *Farkasfalvy Miki* (későbbi dallasi ciszterci apát) „csapatában” mint turifer asszisztálni főpapi szentmiséken.

Ebben az időben vette fel néhányunkkal a kapcsolatot a földalatti mozgalomban *Rozgonyi György* (Rozi), aki 1951-ben végzett *dr. Schilling Roger* osztályában. (Osztályfőnökének nem szívesen ministráltunk a Nagytemplomban, mert szerette a három lépcsőn felmenő ministránsok orra előtt megfogni a könyvtartót és áttenni a másik oldalra...). Gyurkával a heti házi találkozókat követő barlang túrák is kedves emlékek maradtak.

Egy alkalommal a Mátyás barlangban két rendőrrel találkoztunk. Valakit kerestek és eljöttek „barlangászni” téli kabátban, világító eszköz nélkül... Megnyugtattak, hogy ha találkozunk valakivel üssük le és jelentsük nekik a rendőrségen. Ebbe a barlangba bejutni csupán egy 12 m. mély aknába kötélben való leereszkedéssel lehetett karbid lámpákkal. Először senki nem mert elsőnek vagy utolsónak lemászni, mert félt, hogy leütik. Rozi meggyőzése segítette azzal, hogy akit a rendőrség keres, az csak rendes ember lehet. Ha találkozónánk, majd adunk enni valót neki... Akkor még a Szemlőhegyi Barlang bejárata magán kertben volt. Oda csak akkor lehetett bejutni, ha a tulajdonos nem volt ott és be lehetett mászni a kerítésen. Csodálatos cseppkövek voltak benne. Barbár módon jó néhányat letörtem és ma is őrzöm... A Ferenchegyi barlangba egy közúti csatornán lehetett lemászni. Ennek a barlangnak a maximális belmagassága 60–80 cm. között volt, csak hason csúszva lehetett mászni benne. Ilyen túra után, ahogy kinéztünk! Fénykép örökítette meg. Rozival a kapcsolat azóta is olyan szoros köztünk, hogy évente többszöri látogatás mellett névnapunkon – apám és én – mindig itt vannak nálunk *Olofsson Placid*, Rozi a feleségével, Jutkával stb. (Korábban apám volt a doyen, ezt a most 95 éves Placid vette át.) Rozinál kis cserkészként kezdtem, de rövidesen csoportvezető lettem. Első „kisrácaim” két évvel voltak fiatalabbak nálunk. Ebből a csoportból többek között *dr. Entz Gézával* tartom a kapcsolatot. A lelkiatyaság az

államosítással Berci bácsinál megszűnt. Ő teljesen visszavonult, zene-tudós lett az Akadémián *Rajeczky Benjammal*, Béni bácsival; otthon misézett a Bartók B. út 15/b-ben.

Az '50 években kétszintes villánkat államosították, az alsó szinten csak két helyiséget hagytak meg nekünk. A ráépített emeletre, ahol korábban Náray-Szabó Istvánék laktak, idegeneket telepítettek be. Elő volt írva, hogy minden szobában két személynek kell laknia. Ezt úgy oldottuk meg, hogy a mfsz-i belső szobánkban mindig egy atya lakott: *Berta Lajos* a Ludovika utolsó papja, *Barlay Szabolcs*, *Vincze Tihamér* pálos, *dr. Legény János* stb. Barlay kb. másfél évet lakott nálunk. A négy házkutatásunknak egyikét neki „köszönhetjük”. Ekkor tartóztatták le és vitték magukkal. Szabadulása, majd házassága után minden kapcsolat megszakadt köztünk.

2004-ben PPTE-BTK kiadta diplomatervnek a mi földalatti mozgalmunk feldolgozását. *Henn Péter*, a diplomaterv készítője rám tált. Amikor 1961-ben *Kölley Gyurkát* letartóztatták, akkor a táborig albumokat és egyéb írásos anyagokat gyorsan eldugattam. (Pincénkben a fűtőanyagként tárolt kokszt alá kerültek...) Beszámolóim, valamint a fényképalbumok nagy segítséget jelentettek a diplomamunkához. Amikor elkészült és az anyagot visszahozta a diplomázó, akkor köszönetként egy másolatot hozott a diplomatervéből. Ebből tudtam meg, hogy hat besúgónk volt. Endrédi Vendel letartóztatása előtt jó érzékkel a Rendház kápolnáját nyilvánossá tette a Hercegprímás úrral. Így államosítás után, amikor a Rendházat a honvédség birtokba vette a hívek csak azért is oda abba a kápolnába jártak szentmisékre. Többek között *Pomázi Celesztin* misézett ott. Ő a Kököröcsin utcai ún. Gróh-házban lakott és a környék óráit javította. Egyre kellemetlenebb lett az akkori Honvédelmi Minisztériumnak a kápolna. Ezért „III. Mátyás”, azaz Rosenfeld (Rákosi) uralma alatt Farkas Mihály azaz Löwy Hemann, majd Michail Wolf a Karolina út 37-ben megvett (?) egy földszintes lakást, vagy onnan kitelepítette a bérlőt. Ebből lett a Gyümölcsoltó Boldogasszony kápolna. A kápolna első igazgatója *dr. Brisits Frigyes* lett. De ő csak fél évig maradt ott, jó érzékkel lemondott és elköltözött testvérehez Vácra. Itt ismertem meg *Körmendi Bélát*, aki itt káplán volt.

Béla bátyám nagy liturgikus volt és remek festő. Az egykori lakást új kápolnának az akkori „kiutalásos” időben ő festette ki. Sokat jártam hozzájuk a Tétényi u. 14-be élvezni Béla bátyám festését, társaságát. Édesapja fuvaros volt, de már csak édesanyja élt a nagy istállóval rendelkező házukban. Béla bátyámmal is halálíg tartottam a kapcsolatot, ő az Alekszandriai Szt. Katalin Plébánia vezetője volt halálakor. Ő is ciszterci diák volt.

Életem egyik eseménye 55 évre kihatott. Egy vezetői házi zsúrt rendeztek *Bornemisszáéknál* az akkori Szt. Imre hg. úton. Egy idősebb „Nagybácsi” is meg volt híva. De a történetet Kamarás Istvántól idézem: „*Keszthelyi Ferenc*cel egy házibulin találkoztam. Úgy mutatták be, mint nagybácsit. Vastagtalpú cipő volt rajta, csövesen volt öltözve. Mi még annyira „földszintesek” voltunk, hogy mikor ő a nagy táncolás közepette – ő persze nem táncolt – bedobott közénk egy marék stollwerket, mindenki elhagyta partnerét. Aztán beszélgettünk. Nagyon szimpatikus volt a tag. Később azt mondta, ha van kedvem, találkozhatunk, s megadta a címét, ami a budafoki plébánia címe volt. Megkértem, hogy legyen a lelkiatyám, azóta is havonta járok hozzá fejmosásra.” (*Búvópatakok 195/6 o.*)

Felejthetetlenek a gyóntatásai, amit 1952-től a szobájában a díványon egymás mellett ülve végeztünk. Az akkor divatos Szondytesteket végezte rajtam, a helyszíni kiosztások voltak a penitenciák. Ebből egy 55 éves lelkiatyaság lett haláláig. Érettségi után Kefe a piaristákhoz íratott be, hogy ne veszítsen el az egyik legjobb vezetőjét, apám a József Attila Gimnáziumba, hogy biztosítsa továbbtanulásom, édesanyám pedig Körmendi Bélát kérte meg, hogy utazzon el Pannonhalmára és ott írasson be. A Gondviselés jó voltából anyám győzött, bár a József Attila Gimnázium alig akarta kiadni a bizonyítványom 1953/54-ben, mert hogy valaki államiból egyháziba menjen, elfogadhatatlan volt akkor...

Így 1953-ban Pannonhalmára kerültem.

Folytatjuk

Őszi Ferenc

1927 – 2013

Őszi Ferenc

Április 17-én szerdán déli egy órakereszt meg bécsi lakásomban a telefon, és Dékány Csaba közölte a szomorú hírt: Őszi Feri meghalt.

Hajdani osztálytársaim közül már igen kevesen maradtunk. Lassan megszoktuk a gyász híreket, mégis mindig megrázkódtat, amikor valakinek, akihez több mint háromnegyed évszázados barátság fűzött, egyszerre csak a halálhírét kapom. Pedig azért, hogy már közel 50 esztendeje hazámtól távol élek, az utóbbi években viszonylag ritkán találkoztunk.

Abban a nyolc évben, amikor Damaszkuszban dolgoztam, és évente csak egyszer jöhettek haza egy hónap szabadságra, megérkezésem után másnap már Ferinél voltam. Tőle tudtam meg mindazt, ami az utóbbi évben iskolánkkal, tanárainkkal, osztálytársaimmal, barátainkkal és általában Szentimrevárosban történt. Mindenről hűségesen beszámolt.

Az utóbbi 35 évben, amióta Bécsben élünk, sűrűbben találkozhattam Ferivel. Családom már tudta, hogy Pestre érkezésünk után Mányoki-úti lakásunkban első dolgom Ferinek telefonálni és hozzá, gellérthegyi otthonába felkapaszkodni. Azt is tudták, hogy ilyenkor csak 3–4 óra múlva kerülök elő – annyi megbeszélni és visszaemlékezni valónk van. Felidéztek a régi, gimnáziumi időket, volt tanárainkat, osztálytársainkat. Ha éppen összeesett látogatásom a Budai Fehér Fekete szétküldésének előkészítésével, néha órákon át együtt csomagoltuk a lapot. A lapot, amit ő annyi gonddal, szeretettel szerkesztett, és ami annyi örömet okozott mindannyiunknak. Attól tartok, hogy Ferivel együtt a lapot is eltemethetjük!

Ferikém, drága Barátom! Adjon az Úristen örök nyugalmat Neked!

Csorba Manó (1945)

Zagyvai Kamill dr. osztályának 60. éves találkozója

Híradást kaptunk *dr. Kolossváry Istvántól*

2003-ban, és 2008-ban én szerveztem meg az 1953-ban érettségizett osztály találkozóját. Ezért többen is kérdezték, nem volna-e kedvem újra összehívni azokat, akik még megvannak. Az utolsó alkalommal már csak 22-en voltunk, és valamennyi tanár itt hagyott bennünket. De tízegynéhányán még megvagyunk.

Meghívtam őket a lakásomra! (Sajnos két éve egyedül vagyok!) Kaptak sört, pogácsát (egyikünk felesége vállalta a sütést, csodálatos volt), meg kaptak székeket. Délelőtt 11-kor jöttek, és kora délutánig meséltük egymásnak, hogy ki mit tett, mit mulasztott, erről-arról hogyan vélekedik, ha tehette volna hogyan csinálta volna, hogy hány a gyerek, unoka, meg dédunoka! Meséltünk, meséltünk, de félek, hogy ez már csak bennünket érdekel.

„Hát akkor, addig is...” búcsúztunk a találkozó végén. De abban még nem tudtunk megállapodni, hogy hol. Mert hát ez nem tőlünk függ.

* * *

Pataki Vidor osztályának 65. éves érettségi találkozója 8 résztvevővel

Berényi Tamástól kaptunk képeket

70 éves érettségi találkozó

Ismét összejöttünk! *Késmárky Márton* emlékezése Kanadából

Sikerült megint megrendezni az 1943-ban érettségizet B. osztálybeli társak találkozását. Levelezéseimmel nem sikerült több társunkat találni így csak négyünknek sikerült összejönni!

Megjelentünk: *Erdélyi György, Nyáry Gál, Késmárky Márton és Tóth József*. Találkozásunk az idén is. Gyuri barátunk lakásán történt, Gyuri házvezető asszonya most is változatos hideg tálakkal és süteményekkel lepette meg. Külön köszönet érte!

Beszélgetésünk főleg nosztalgikus témájú volt, elkerülve minden olyasmit, amely a jelenlegi magyarországi, nem túl rózsás gazdasági helyzetre utalt volna. Ausztráliai *Lakner Dénes* társunk egy képét megküldte, amelyet beillesztettem és jó kívánságait továbbítottam barátainknak Reméljük, hogy jövő tavaszra megélünk még + egy évi találkozót!

Remélem, hogy még az addig is megmaradtak fognak tudni találkozni!? Magam részéről természetesen számítok rá!

Kérem azon társainkat, akik olvassák ezt, de okok miatt az idén nem tudtak megjelenni, feltétlen jelezzék részemre, hogy még megvannak, – annak ellenére, hogy a föld másik felén élek, elérhető vagyok!

Címem: Mr. Martin Kesmarky

135, Knowles Cresc. Regina, Saskatchewan, S4S 4P3 Canada

e-mail: kesmarky@sasktel.net *Telefon:* (306) 586–3810

A vizont látásra, ciszterci öleléssel: *Laudetur Jesus Christus! M.*

75. éves érettségi évforduló

Dr. Komarnicki Egon (é.: 1938.)

Pásztóy (Pfisterer) Lajos és Komarnicki Egon 1938 júniusában érettségiztünk Brisits Frigyes osztályában a Budai Szent Imre Gimnáziumban. Tudomásunk szerint csak mi ketten vagyunk még életben az együtt érettségizett 65 diákból, mégis meg akartunk emlékezni erről a különleges évfordulóról. Tettük ezt 2013. július 7-én egy plébániai szentmise keretében a Szent Imre templomban, hálaadással és könyörgéssel. Mint még élő osztálytársak hálát adtunk Urunknak és Istenünknek azért a kegyelemért, hogy ezt a jubileumot megérhettük, de még inkább hálát adtunk azért a 8 évért, amelyet a gimnáziumban eltölthettünk, Bitter Illés főigazgató úr, Brisits Frigyes osztályfőnökünk, Hadarits (Endrédy) Vendel és Rajeczky Benjámintanár uraink 8 éven keresztüli vezetéséért és számos más tanárurunkért, akik több-kevesebb évig tanítottak.

Köszönetet mondunk azért a szellemért, amelyet belénk oltottak, a vérünnké vált kereszténységért, hűséges és humánus magyarságunkért és a tanulmányi színvonalért, amiket egész életünkben magunkban hordoztunk és azért a szeretetért, amelyet mindig éreztünk.

Add meg Urunk elhunyt tanárainknak és diáktársainknak a mennyei örök boldogságot, emlékükn tisztaságát és szeretetét és hogy a Ciszterci Rend áldásos munkáját tovább tudja folytatni!

Dr. Tápay Miklós

Dr. Pataki Vidor János (1901–1973)

Egy tudós-csákányos szerzetes élete

Október 5-én lesz Pataki Tanár Úr halálának 40. évfordulója

1901. február 19.-én született Pécsen. A család Püspöknádasdon élt – 1950 óta Mecseknádasd. Apja jómódú pékmester és malomtulajdonos volt és a család Jánost tekintette ezek örökösének, de őt hivatása más utakra terelte.

Gimnáziumi tanulmányait a Ciszterci Rend pécsi Nagy Lajos gimnáziumában kezdte. A 6. év után, 1917. augusztus 14-én belépett a ciszterci rendbe és ekkor kapta a Vidor nevet. – Az 1917/18. tanévben novícius volt Zircen. A VII. és VIII. osztályt, a tanári pályát választó rendtársaival együtt, az egri Szent Bernát gimnáziumban végezte. Mindvégig kítűnő tanuló volt és ott is érettségizett 1920-ban. – 1920–24-ben a Budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen történelem és magyar szakot, valamint teológiát tanult. Summa cum laude végzett és történelemből doktorált. (Doktori értekezése: 'Hunyadi János pályája 1446-tól 1448-ig oklevelei tükrében') – 1924. július 20-án szentelték pappá. Az 1924/25 tanévben gyakorló tanárként a Budapesti Szent Imre gimnáziumban tanított. 1925. április 20.-án kapta meg tanári diplomáját. – Tanári pályafutását az egri ciszterci gimnáziumban kezdte és oktatott 1925-től 1938-ig.

Egri tanári működése mellett, dr. Pálosi Ervin jogtanárral és diákjaikkal 1925-ben kezdték el az egri vár feltárását és a továbbiakban úgyszólván minden jövedelmét erre fordította. Nyaranként Nyugat-Európa levéltárait kutatta, Ausztriától Spanyolországig és kereste Eger várának XVI. századi építési terveit. Végül 1930-ban, szabadságának utolsó délelőttjén, egy spanyol hercegi könyvtárban rátalált arra, amit már éveken át keresett: a vár Pietro Ferabosco által készített alaprajzára 1568-ból és Ottavio Baldigara 1671-es tervére a vár korszerűsítésére. – 1938-ban Budapestre helyezték és ott a Szent Imre gimnáziumban volt tanár 1948-ig, az egyházi iskolák kommunista államosításáig.

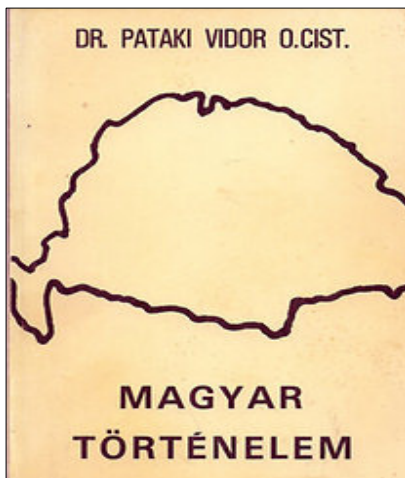
1948 után papi hivatásának megfelelően kisegítő lelkész volt 1948-tól 1953-ig a Kruspér utcai plébánián, majd 1953-tól 1971-ig a Karolina úti lelkészszégen. Gyakran látogatott kórházi betegeket is. Papi munkája mellett, több tudományos intézet megbízásából – saját szavai szerint – 'szellemi ínségmunkásként' vég-

zett kutatómunkát az Országos Levéltárban. Ez főleg kori kéziratok megfejtéséből és fordításából állt. Hogy az Országos Levéltáron kívül még kiknek dolgozott, felsorolni is nehéz volna: a Néprajzi Múzeumnak, a Földrajztudományi Kutatócsoportnak, a Magyar- Zsidó Oklevéltárnak, városoknak és idegenforgalmi hivataloknak stb. A kódex irodalmat úgy olvasta fél szemmel, mint a nyomtatott szöveget, mert jobb szeme műszem volt, mivel jobb szemét még gyermekkorában kicsúzlították. – Egerben azonban nem hagyta el végleg 1938 után sem. A vár sorsa, történetének kutatása és a feltárás folytatása továbbra is érdekelte. Tavaszonként megnézte, hogy kezdődik a munka a vár körül és ősszel ismét újból megtekintette, hogy mi lett a munka eredménye. – Ő maga rendkívül szerényen élt Budán a XI. kerületben, egy kis szobácskában. Munkájáért gyakran nem kért ellenszolgáltatást, amit 'keresett', azt örömmel osztotta meg idős és beteg rendtársaival. – Sajnos, erős dohányos volt: napi 30 Honvéd, vagy Munkás volt az adagja, ami gyomorfekélyhez vezetett és ma már tudjuk, hogy ezzel kb. 6–7 évvel rövidíthette meg életét. – 70 éves kora után fáradékony lett és munkabírása is észrevehetően csökkent. – 72 évesen még megadatott neki, hogy volt rendtársai és diákjai meghívására egy hosszabb franciaországi és észak-amerikai útra vállalkozzon és 25 év után ismét örömmel magára ölthesse a fehér-fekete ciszterci habitust Dallasban. Öt nappal hazatérése után, 1973. október 5-én halt meg agyvérzésben.

Szeretett városában, Egerben temették, a Hatvani Temető ciszterci kriptájában. Tanítványai 'Vale Magister Optime!' – 'Isten veled, legjobb tanítómester!' – szavakkal búcsúztak tőle. – Halálának 40. évfordulóján kegyelettel és tisztelettel emlékezünk Rá, akit a hazai művelődés- és építéstudományok története a legkiválóbb magyar vártörténészek soraiban tart számon.

Forrásmunkák:

- 1) *Dr. Bendefy László*: Dr. Pataki Vidor János emlékezete. Műemlékvédelem. XIX. évfolyam, 1975, 1. szám, 55–57 oldal.
- 2) *Pataki Vidor János* 1901-73. Az egeri vár híradója. 1975. 2. Szám, 56–62 oldal.
- 3) *Mozsgai J. Tádé*: A lapátos-csakányos ciszterci. Katolikus Hang 1999. február 28. 4. oldal és 1999. április 4. 8. oldal.
- 4) *Dr. Pataki Vidor O. Cist.*: Magyar Történelem, 2. kiadás, 2006, 4. oldal.

Ballagás

A Szent Imre Gimnáziumban május 3-án, pénteken volt a szokásos ünnepi keretek között az ez évi ballagás. A 3 végzős évfolyam osztályfőnökeikkel az élen végigjárta az épület helyiségeit, a tanári szobákat és az igazgatói irodát, majd az udvara vonult, ahol rövid ünnepség keretében búcsúzott az iskolától. Az ünnepségen ott volt Marton Bernát atya Dallasból, Rétvári Bence államtitkár, a Ciszterci Diákszövetség Budai Osztályának ügyvezető elnöke. Az ünnepség után a ballagó osztályok átvonultak a Nagytemplomba, ahol rövid hálaadás után minden ballagó egy szál fehér virágot tett az oltárra. Szép volt.

Bérmálás

A Szent Imre templomban május 18-án Sixtus főapát úr szolgáltatta ki a bérmálás szentségét.

Cserkész fogadalomtétel

Május 25-én a 25. sz. Szent Imre Cserkészcsapat 26 újonca tett fogadalmat a csobánkai cserkészparkban, amelyet még Erődi-Harrach Béla adományozott a csapatnak. A tábori mise után a jelenlévő cserkészek és hozzátartozók előtt fogadták cserkésznek a lelkes újoncokat. Az eseményen jelen volt Párdányi Miklós, a Szent Imre Gimnázium emeritus directora, Erődi-Harrach Béláné és Visontai József a CDBO ügyvezető elnöke

Táboroztatás Erdélyben

A Szent Imre Plébánia fiataljai idén is táboroztatják Erdélyben Bőjte Csaba atya gyermekeit

Vendéglátás.

A Budai Ciszterci Rendház vendégül látta a Székely Nemzeti Tanács által kiválasztott 18 erdélyi falusi gyermeket. Meglátogatták Budapestet, a Duna-kanyart, a Balatont és Zircet.

Húsvéti számunk óta a következő diáktársaink haláláról kaptunk gyászjelentést:

Horváth Jenő é.1938
Kertész György é. 1943
Hajba Nándor é.1945
Őszai Ferenc é. 1945

Thurányi Dénes é.1945
Tibenszky Oszkár é.1948
Nádas Zoltán é.1951

Requiescant in pace!

* * *

Budai Osztályunk programja 2013 harmadik harmadára

Klubdélutánok

Előadásainkra és az azt követő agapéra és kötetlen beszélgetésre szeretettel várunk minden diáktársunkat, öregeket – fiatalokat egyaránt. Helyszín: A Szent Imre Gimnázium földszinti tükörterme. Időpontok: minden hónap második hétfője, a következő napokon:

- szeptember 9-én:** *Dr. Hoffmann Tamás* polgármester a XI. ker. Polgármesteri Hivatal feladatairól, kudarcairól, eredményeiről
- október 14-én:** Budapest főpolgármester helyettese, a főváros közeli és távolabbi feladatairól, eredményeiről
- november 11-én:** Budapesti Közlekedési Központ munkatársa a tömegközlekedés problémáiról, közeli és távolabbi terveiről
- december 9-én:** zenés-énekes karácsonyi klubnap meghívott vendégekkel

A klubdélutánok 17 órakor kezdődnek, előtte elimádkozzuk az első emeleti kápolnában a Comletoriumot.